

23. hét: A pszichikai hadviselés korai esete
 1014-ben II. (Bolgárölő) Baszileiosz bizánci császár megármadta a bolgárok seregét, s a meglepett bolgárok közül 14000 foglyot ejtett. Mivel a bolgárok ezek után is folytatták az ellenállást, ezért a bizánci császár úgy döntött, hogy bosszúból megvakítja a foglyokat, de minden századiknak meghagyta a fél szemét, hogy hazavezethesse a többi. Mikor a bolgár cár, Sámuel meglátta megcsónkított seregét, összeroppan, majd néhány nap múltán meg is halt. (Niederhauser Emil: Bulgária története, Gondolat K. 1959 43. o.)

41. hét: A női verő Vilmos lovag esete

A lovagok nem mindig voltak olyan lovagiasak, ahogyan az emlékeztetőnkben őriztuk őket. A lovagság történetének első szakaszában a kegyetlen szokások diktálták a feltételeket. Így történhetett, hogy amikor a későbbi angol király, Hódító Vilmos felsségül akarta venni Flandria grófiának lányát, Matildát, aki Vilmos törvénytelen születése miatt visszautasította a kérést. Erre Vilmos titokban elutazott Bruges-be, megleste a miséről kijövő hajadont, és "Mikor Matilda kilépett a templomból, Vilmos rátámadt, ökölcsapásokkal, rúgásokkal és ütésekkel fenyegette meg, majd pedig félpattant a lovára, és övéivel együtt hazavágomlott. A lány pedig az elszenvetett ütések következtében az ágyát nyomta. Ekkor odament hozzá az arya, és megkérdezte, kit választana jegyesül. A hajadon erre azt válaszolta: sohasem megy férjhez, hacsak nem lehet Vilmos hercege. És így is történt." 1053-ban össze is házasodtak ... (Zombori István: Lovagok és lovagrendek, Kosmosz Könyvek, 1988, 16 o.)

Pápválasztás a maradékeiv alapján

1378. április 7-én a Szent Péter téren óriási tömeg gyűlt össze, s annak a véleményének kívánt hangot adni, hogy olasz, de még inkább római pápát válasszanak. (Ez biztosítható volna ugyanis Róma kiváltságos helyzetét, a polgároknak pedig a gazdasági háttérét.) A pápválasztó bíborosok a bke érdekében egy a francia és az itáliai érdekszféra közötti, napolyi püspök megválasztásában meg is egyeztek, de a túrelmentlen rómaiak erőszakkal behatoltak a konklávába. A bíborosok nem mertek velük közölni a végeredményt, s testi épségük védelme érdekében inkább elmenekültek. Az utolsó pillanatban azonban egyikük az agg és szinte mozgásképtelen római bíboros, Tibaldeschi vállára tette a palliumot (érseki köpeny), a megválasztás jelképét. Az agg bíboros nem tudott elmenekülni, így a tömeg beiktatta, erőszakkal ráadták a pápai jelvényeket, fejébe nyomták a tiarát (a pápa hármass koronája). Este azonban fény derült a bíborosok törvényes választására is, addigra pedig a tömeg hangulata is alább hagyott, és elfogadták a konkláváé döntését, s ezertint megícsesak bari érseke lett a pápa VI. Orbán néven. (Gergely Jenő: A pápaság története, Kossuth K., 1982, 161-162.o., Hangy Zoltán: Pápák könyve: Trezor K., Bp. 1991)

36. hét: 36. hét: I. (Barbarossa) Frigyes díctelen halála

Az investitúra-háború második szakaszát követően, 1189-ben a hetvenes éves német császár kereszties hadjárata indult. Szarazöldön, Kis-Ázsián keresztül kívánt a Szentföldre eljutni, de a bizánci császár nem támogatta az átkelésben, s ráadásul a természet akadályok - hegvek, forróság, mocsarak - mellett a szeldzsuk-törökök állandó zaklatásaival is számolnia kellett Frigyesnek. 1190 júniusában azonban már túljutottak a kereszties hadak a kilikiai hegységen, s békés Örményország kapujában voltak, amikor Frigyes úgy döntött, hogy megpihen. Bőségesen belakmarozott, s a heves napstűs miatt furdésre szánta el magát. Vízbe vetette magát, de szíve falmomdta a szolgálatot, s vízbe fült. Katonái a holttestet ecettel töltött hortóba helyezték, hogy megóvják a rothadástól. De a párás nyári hőség miatt nem tudták

megakadályozni a test oszlását, ezért forró vízben megfőzték, a hús levált a csontokról, majd eltemették, de a csontokat vittek tovább magukkal. Az a szándék vezérelte őket, hogy Jeruzsálemben tiszties módon helyezik örök nyugalomra a csontokat. Jeruzsálemben azonban Szaladinn seregének erőteljes fellépése következtében már nem juthattak el, a kereszties hadjárat nem érte el célját, s mind a mai napig nem tudni biztosan, hogy hol nyugszanak Barbarossa Frigyes csontjai. (Fischer-Fabian: A német cészárok, Európa K., Bp., 1985, 328-332.o.)

34. hét: A karóbañuzás anatómija

"Radisav még mélyebben hajította a fejét, a cigányok pedig hozzáléptek, lehúznák róla a ruhát meg az inget. A mellén előtűntek a lánc okozta vörös égési sebek. A paraszt többé egy szót sem szólt, hanem úgy, ahogyan megparancsolták, arccal a földnek, lefeküdt. A cigányok hozzáléptek, s először hátrakötötték a kezét, majd mindkét lábára a bokájánál kötelek kötötték. A két cigány kétféle húzni kezdte a kötelet, s szétfeszítették a paraszt lábát. Azután Merdzán a karót két kerek fadorongra fektette, úgy/hogy a csúcsa a paraszt lába közé ért. Övéből széles, rövid kést vont elő, letérdelt az éltélt mellé, fölébe hajolt, hogy a lába között szétvágja a bő nadrag posztóját, s kiszélesítse a nyílást, amelyen át a karónak a testbe kell hatolnia. A hóhér munkájának ez a legborzalmasabb része, szerenésére, a nézők előtt láthatatlan maradt. Csak azt lehetett látni, amint az összekötözött test a rövid és észrevétlen készsziarától megrándul, derékig fölemelkedik, mintha föl akarna kelni, de nyomban utána visszazuhant, és tompán a deszkára ütődik. Mühelyt a cigány ezt elvégezte, fölugrott, fölkapta a földről a fábulót, és lassú, kimért ütésekkel venni kezdte a karó alsó, tompa részét. Két ütés között egy kissé megállott, először a testet megszemlélte, amelybe a karó behatolt, aztán a két cigányt, figyelmeztetve őket, hogy lassan és egyenletesen húzzák a kötelet. A paraszt szétfeszített teste görösen rángatózott, a fábulkó minden ütésénél megdőbölt és vonaglott a gerinc, de a kötelek kifeszítettek és kiegynenesítették. Mindkét parton olyan nagy volt a csönd, hogy minden ütést, aztán a meredek partról annak minden visszhangját ki lehetett venni. A legközelebb állók még azt is hallhatták, hogy az ember homloka minden ütés után a deszkához verődik, s emellett még egy más, különös hangot is; de ezt sem jaegatás, sem fohászokadás vagy horgés nem volt, hanem a szétfeszített és megkínzott testből csikorgásféle tört elő, mint mikor valaki a sövényt gázoja vagy fát tör. Minden második ütés után a cigány a kifeszített testhez lépett, följe hajolt, s megvizsgálta, vajon a karó helyes irányban halad-e, s mikor meggyőződött arról, hogy az élethez szükséges egyetlen fontosabb belső részt sem érintett, visszalért a helyére, és folytatta munkáját. Mindezt a partról alig lehetett hallani, még kevésbé látni, de mindenkinék reszkettet a lába, elisápadt az arca, és kezén kihűlték az ujjak. Aztán egyszerre csak megszűntek az ütések. Merdzán észrevette, hogy a jobb váll felső részén megfeszülnek az izmok, és a bőr emelkedni kezd. Gyorsan odalépett, és ezt a kidudorodott részt keresztben átvágta. Sápadt vérsugár tört elő, először csak gyöngén, aztán erősebben. Még két-három könnyű és óvatos ütés, aztán az átvágott helyen kibukkant a karó megvasalt csúcsa. Még ketőt-hármat ütött a karóra, míg csúcsa el nem érte a jobb ül magasságát. Az ember karóba volt hűzva, mint parázs fölött a birka, csak éppen a karó csúcsa nem a száján jött ki, hanem a háján, s a belsejében nem sértett meg erősebben semmit, se szívet, sem tüdőt. Akkor Merdzán eldobta a fábulkót, és az áldozathoz lépett. Végigszemlélte a mozdulatlan testét, megkerülte a vért, amely előszivárgott onnan, ahol a karó behatolt és előbukkant, s kis társákba gyűlt a deszkán. A két cigány hátára fordította a megmerevült testet, s a lábakat a karó aljához kötözte. Ezalatt Merdzán azt figyelte, él-e még az ember, s figyelmesen szemlélte az arcát, amely megduzzadt, s szélesebbnek, nagyobbak látszott. A szeme tágra nyílt s nyugtalan volt, de szempillái nem mozdultak, a szája tátoftan állt, az ajka görcsbe merevedett, előfelférltek összeszorított fogai. Az ember már nem tudta mozdítani arcizmait,

Az európai udvarok Versailles-ben éltek a XVIII. században, s az uralkodók ennek mintájára építettek saját kastélyukat is. Altalanban az utókorban is a rendezett kertek, a pompás szökőkutak, márványlapokkal, góbelimakkal, hatalmas csillárokkal díszített, csodaszép bútorokkal berendezett termek jutnak eszébe Versailles-nevénél hallatán. A luxus azonban nem terjedt ki a kényelemre, s számos furcsaság is jellemzi XIV. Lajos francia fővárosát. A fűtés például finoman szólva is gyálazatos volt. Hideg teleken az udvar tagjai igencsak fűttek, hiszen az ablakok sem zártak jól, s a kandallók is inkább csak szépek voltak, eredeti rendeltetésüket nem tudták betölteni. Tarts fagy esetén időnként még a király bora és kézműves vize is befagyott. Vízvezeték sem volt a palotában, s a melléképületek is hiányoztak az udvarból. Ez utóbbiakat hordható vécék helyettesítették, csakhogy ezeket ritkán ürítették, így elviselhetetlen szag terjedt. (Papp Imre: Napkirály Kossuth K., 1989. 181.o.)

22. hét: A Habsburg-ház a szenvedély áldozata

I. József (1705-1711) személyében energikus uralkodó lépett a Habsburg trónra. Már I. Lipót uralkodása végén is komoly politikai szerepet játszott az ún. "fiatal udvar" létrehozásával. Salm gróffal I. Lipót elavult kormányzati rendszerével szemben egy modernizációs programot dolgoztak ki, melynek a kormányzati és pénzügyi reformon kívüli része lett volna egy jobbágyfelszabadítási kísérlet is. Amikor trónra került, akkor a reformokhoz nem igazán tudott hozzákezdeni, mert végig háborúznia kellett. Még a trónutódlás kérdésében sem tudott megnyugtatóan eljárni. A kor egyik legszebb emberének hírében állt, s külcséjével és szenvedélyes természetével ugyan egyaránt vonzotta a hölgyeket, de ezzel éppen az ellenkező hatást érte el, mint amit elvártak volna tőle. Nem volt hitves férj, s kocspongasai során 1704-ben elkapta a szifilisz, mellyel feleségét is megfertőzte, aki ennek következtében meddővé vált. Egyes vélemények szerint maga I. József is inkább ebbe hajt bele, nem pedig a kor járványába, a himlőbe. Kétségvonhatatlan tény, hogy a fiatalon, 33 évesen elhunyt I. József nem hagyott maga után fiú utódot (egy fia született, de egy éves korában meghalt), s ezzel kihalt a Habsburg-ház férfi ága. (W. Pohl - K. Voelkel: A Habsburgok, Guilliver K. 1995)

4. hét: A tolerancia jegyében

„A fanatizmus jelképe Voltaire szemében – mint sok kortársa szemében is – a Szent Bertalan-északa vérfürdője. Többen is megírják, hogy évfordulóján minden esztendőben megbetegedett: fölszokott a láza, ágynak esett. (Ma, 1772. augusztus 24-én, a Szent Bertalan-északa fordulóján ismét remeg kezében a toll – jegyzi föl maga is hetvenyolc éves korában.) Egész idegzetével, zsigereivel – és persze intellektusával – tiltakozik a túrelmetlenség ellen.” (Réz Pál: Voltaire világa Európa K., Bp. 1981. 249.o.)

A Bastille tervezett sorsa

A Bastille a XVIII. század végén szemléltetést a "végét járta". Tetemes fenntartási költségei miatt a hatóságok is fontolóra vették felszámolását. Necker első (pénzügy)minisztersége idején (1776-1781) konkrét terveket készített a Bastille lebontására. 1784-ben egy Corbet nevű építész partot tervezett a Bastille helyére, közepén XVI. Lajos szobrával, amelynek talapzatát a megsemmisített erőd egykori láncai díszítenék. (A terv tulajdonképpen meg is valósult, az erőd helyén ma Párizs egyik legnagyobb tere található, csak éppen a szobor nem készült el.) 1789. június 8-án Davy de Chavigné építész egy hasonló tervet nyújtott be a Királyi Építészeti Akadémiához, amelyben azt javasolta, emeljenek a Bastille romjain emlékművet XVI. Lajos, a Felszabadító számára. Houdon, a kor egyik legnagyobb francia

Lilburne a szabadság mutatóványaosa?

John Lilburne, a levellerok vezetője eredetileg egy serfözdeben dolgozott a polgárháború kitérősekor, majd beállt katonának. Harcolt Edgehillnél és Brentford mellett, Marston Mooránál, de elvesztette egyik szemét, s 1645-ben félhagyott a hadviseléssel - "főállású" politikusnak állt Londonban. Mivel rendszeresen sértette a presbiteriánus parlamenti képviselőket, bebörtönözték. Tárgyalásin hatalmas tömeg volt jelen, mert valóságos cirksusi mutatóványal érték fel szereplését. Míg a bíróság a vádakat olvasta a fejére, ő hangosan a Magna Chartát idézte. Megtagadta, hogy letérdeljen a felsőház ítélőszéke előtt, újjjával pedig bedugaszolta a fülét, amikor ismét az ellene szóló vádakat olvasták fel. Egyszer a tárgyaláson bejelentette, hogy halaszthatatlan testi szükséglet tört rá, s ekkor az örök egy bilizt hoztak neki. Ezen ülve, úrfítés közben vitakozott a bírakkal forradalmi eszméiről. Polgárpukkasztó mutatóványaival nem magára kívánta felhívni a figyelmet, hanem az "igazság bajnokaként" a teljes személyi egyenlőséget igyekezett terjeszteni. Ezzel megvárható az is, hogy bátyjával ellentétben a király kivégzése ellen lépett fel. (Forrás: Szántó György Tibor: Anglikán reformáció, angol forradalom Európa K. Bp. 2000, 286.o.)

28. hét: Egy birka, egy kacsa és kakas történelmi jelentőségű utazása

Egy birka, egy kacsa és kakas történelmi jelentőségű utazása 1783. szeptember 19-én délután egy óra körül egy hatalmas (20 méter magas) léggömb emelkedett a magába Versailles-ban, a királyi udvarban. A léggömb kosarát Bonurbon-liliumokkal díszítették, a benne lévő "utások" pedig egy Montauciel (Emelkedj-az-Égbe) nevű birka volt, valamint egy kacsa és egy kakas. Amikor felemelkedett a léggömb, heves szélroham felszakította a léggömb egy darabját, s úgy tűnt, hogy a kísérlet kudarcba fullad, de a repülés tovább folytatódott, s mintegy nyolc peronyi út után szerencsésen földet értek az utasok. Több, mint 100 ezer ember nézte végig, amint egy ember alkotás szekeret tartos a levegőben marad - a történelemben először. Ezáltal Montgolfier találmányának nem csak tudománytörténeti jelentősége volt, hanem politikai is, mert akkora tömeg gyűlt össze, amely a korabeli etikett és politikai felfogás szerint lehetetlen volt. Vagyis a tömeg tényezővé válhatott, számolni kellett vele. Mindössze 6 évvel a francia forradalom kirobbanása előtt ennek mögöttes jelentése is van. (Forrás: Simon Schama: Polgárháborúk, Európa K. Bp. 2001)

A magányosan ékező királyok

A királyok (valamint XXIII. János pápa koráig maguk a pápák is) évszázadokon keresztül egyedül ékeztek. Ez a középkori Európában már Nagy Károly idejében is így volt, ez része volt az udvari szokásoknak. Az udvari etikett jelölte ki azt is, hogy ebéd közben ki állhat szóba az ékező uralkodóval. Ha vendégek érkeztek hozzá, akkor is külön ékeztek, nem egy asztalnál a vendéglátóval.

XIV. Lajos francia király 72 esztendősen uralkodása idején (1643-1715) is - a fejlegyzések szerint - csak egyszer volt ez másképp. Történt ugyanis, hogy a Napkirály maga mellé ültette az egyik ebéd alkalommal Moliere-t. Ezzel nem vendéglátóként és az unalmas etikett-szabályok felrúgójaként kívánt kitűnni, hanem egyszerűen csak az udvari előkelőségeket kívánta megleckeztetni, mivel azok Moliere-ben csak komédiást láttak. (G. és G. Blond: Évezredek asztalánál, Gondolat K. Bp. 1971, 233. o.)

43. hét: Versailles, a csodás palota

szobrásza szenvedélyesen támogatta a tervet, s egy Palloy nevű, élelmes vállalkozó fel is ajánlotta szolgálatait a bontáshoz. "A Bastille lerombolásának gondolatára felhát már benne volt a levegőben, mielőtt még megtámadták volna" - írja Jacques Godechoat francia történész. A politikai válság miatt azonban a kormány 1789 júliusában megváltoztatta véleményét, és inkább a Bastille megerősítését tekintette időszerűnek. S ekkor jött 1789. július 14-e ... (Forrás: Hahner Péter: A Bastille ostroma Kossuth K., 1989)

1. hét: Ártatlan tréfából véres incidens

1791. július 17-én a francia király, XVI. Lajos szokási kísérletét követően véres incidensre került sor a Mars Mezőn. A Cordeliers Klub köztársaságpárti hívei aláírásokat gyűjtöttek egy a király lemondásáért és a végrehajtó tanács felállítását követelő kiáltványhoz. Ezalatt két férfi az oltár állványzata alá bújt, hogy a nők szoknyája alá lessenek. Mikor telepleződtek, a tömeg merénylőknek nézte őket, s ki is végezték mindkettejüket. A polgármester erre betitotta a gyülekezést, s a helyszínrre kivomuló nemzetőrség egyes alakulatai parancs nélkül tüzet nyitottak. Kb. 50 halott maradt a téren.

30. hét: "Bolondos" Bismarck

A XIX. század egyik legszemélyesebb politikusa nem mindig volt olyan körültekintő és megfontolt, mint az egységes német állam megteremtése és felemelése során. Ifjúkorában, 1839-1847 között a fiatal földesurak életét élte. Vadászott, nem vetette meg az alkoholt sem, több szerelmi kalandban volt része. Időnként furcsa szokásainak estek áldozatul barátai. Vendégeit pisztolyfővesséllal ébresztette, lánykocnikait pedig rótkákkal ijesztgette. Emiatt Pomerániában "bolondos" Bismarcknak nevezték. Ifjúkori bohóságaihoz egy angliai kőrúton szerzett tapasztalatai zökkentették ki. Ekkor jövőjét illetően így nyilatkozott: "Vagy a legrosszabb leszek a semmirekellők között, vagy pedig Poroszország első embere." Mint tudjuk ez utóbbi elképzelésnél is többre vitte, hisz az egész Német Császárság kancellárja lett 1871-ben. (Majros István Sedán, Zrínyi k., Bp., 1993, 16-18. o.)

A szípjókó vallási indokok miatt lázadtak fel?

1857-ben Indiában a helyi bennszülött katonák, a szípjókó felkelést robbantottak ki az angolok ellen. A felkelést a történettudomány különböző okokra vezeti vissza. Ezek egyike, a közvetlen ok az volt, hogy az angolok új löszert rendszeresítették a szípjókó körében az új típusú karabélyokhoz. Ezeket a töltényeket disznószárral, illetve marhafágygúval kenték be a korrózió elleni védekezés céljára. A gondot az okozta, hogy a töltényeket a csomagolásból a katonáknak fogukkal kellett kibontani, s ezt a hindu, illetve a muzulmán katonák megtagadták. Ennek többek között úgy adtak nyomatékot, hogy a parancsot elrendelő tisztet a szípjókó agyonverték, majd Delhi felé vették útjukat. (Antonova - Bongard-Levin - Kotovszkij: India története, Kossuth, Gondolat K., 1981, 258.o)

18. hét: Ami a fegyvereknél is pusztítóbb

A búr háborúban a brit hadsereg nem csak a fegyverekre kívánta bízni a döntést, hanem minden eszközt bevetett a búrok legyőzésére. Mint közismert, attól sem riadtak vissza, hogy koncentrációs táborokba zárják a civilek lakosságát. Mit akartak ezzel elérni? Az "önkéntességi alapon" fogvatartottakat következetes módon fizikailag kívánták kiiktatni, vagyis elpusztítani. 1900 októberében már több mint 104 ezer búr gyermeket és nőt tartottak fogságban. A lehető legrosszabb feltételeket biztosították, hogy minél nagyobb legyen az elhalálozottak aránya.

Mélyen fekvő területekre és folyópartokra telepítették a táborokat, ahol a tél a legkeményebb, s ahol a járványokat terjesztő moszkító a "leghatásosabb" tudnak fertőzni. A nyári eszések idején pedig sártengerre változtak a táborok. A foglyokat nem barakkokban, hanem lyukak sátrakban helyezték el, melyek semmiféle védelmet nem nyújtottak az időjárás viszonyosságai ellen. Itt is a csupasz földön kellett aludniuk, ami az esős évszakban azt jelentette, hogy a sárban kellett aludniuk. Az élelmiszer fejadagok annyira minimálisak voltak, hogy gyakorlatilag a túléléshez sem volt elegendőek. Ráadásul gyakran emberi fogyasztásra alkalmatlan minőségű táplálékokat szolgáltattak. (Zöldiség, gyümölcs, tej nem járt senkinek - még a csecsemőknek sem.) A katonák sokszor ezeket az ehetetlen élelmiszereket is mérgező anyagokkal keverték, vagy gyakran súlyos fizikai sértéseket okozó tárgyakat (rézszulfát, üvegszerű, halszálka, apró darabokra tört pengék) szórták az ételbe. A tervszert éhezeltetés együtt járt a vízhiánnyal. Tiszálkodásra és a ruházatuk tisztítására egyáltalán nem is gondolhattak. Az orvosi ellátás is minimális volt, de a táborlakók nem is kívánák ezt igénybe venni, mert az orvosi kezelésben részszőlők halálozási aránya magasabb volt az átlagnál. 1899-1902 között több mint 22 ezer 16 évnél fiatalabb búr gyermek és mintegy 4 500 búr asszony halt meg. (Kurt Rieder: A koncentrációs táborok története Vagabund K., 2001)

6. hét: A magyar civilizátor

Szőchenyi István "a civilizált viselkedés és életvitel kialakításakor éppúgy súlyt fektet a társadalmi érinkezés nyelvi megújítására, mint a személyes higiénia követendő mintává tételeire. ... szerepe van abban, hogy a testi tisztaság, a rendszeres mosdás társaságlag elfogadottá, majd nélkülözhetetlenné váljék. Előfordul, hogy fűrődézsában üve, hátát kefével vakargatva fogad látogatót, jelezvén: a mosakodás szükséges és természetes." (Gerő András: A magyar civilizátor, In.: Rubicon, 1995/1-2., 4.o.)

26. hét: Uralkodói ars poetica

I. Ferenc (1792-1835) halála után a forradalmakat megelőző, várakozással teli időszakban került az osztrák császári trónra a csehiek által "jóságosnak" nevezett V. Ferdinánd (1835-1848). Uralkodásra alkalmatlannak bizonyult, mivel epilepsziában és angolkórban szenvedett, ráadásul gyengeelméjű is volt. Egész jelleme és politikai fel fogása világosan fogalmazódott meg a következő kijelentésében: "Császár vagyok és nudlit akarok." Ezek után nem meglepő, hogy Ferdinánd helyett a gyakorlatban Metternich uralkodott. (Lehet, hogy ő nem annyira a nudlit szerette ...) (A.J.P. Taylor: A Habsburg Monarchia 1809-1918, Scolar K., 1998, 55. o.)

12. hét: Atyai szigor

Az Aradon kivégezt 13 vértanú egyike volt Vécsey Károly, aki a leg súlyosabb büntetést szenvedte el az aradi mártírok közül. Mindezt tulajdon apjának is köszönhette. Az apa lovassági tábornokként s a nemesi testőrség utolsó kapitányaként az udvar elkötelezett híve volt. Így amikor a temesvári csatavesztést követően Vécsey Károly fedezte a visszavonuló hadakat, s leszakadt Bem sergéről, majd Borosjenőre vonult, s letette a fegyvert az orosz sereg előlt, az apa levelet küldött a hadbírósnak. Ebben a levelben szigorú büntetést követelt az elítélteknek. Többek között közbenjárás következtében szenvedte el a leg súlyosabb büntetést fia is, ugyanis halálos ítélettel azazal is súlyosbítozták, hogy őt akasztották fel utóljára, s így végig kellett néznie társai kivégzését. (Az aradi vértanúk, Szépirodalmi K., Bp., 1979, 37.o.)

12. hét: Görgey Artúr, a kémikus

csehországi osztrák börtönben, Theresienstadtban töltötte. 1918. április 28-án halt meg - tüdővészben. (Eöttevényi Olivér: Ferenc Ferdinánd, Akadémiai K. Bp., 1991 (reprint), 351-352. o.)

7. hét: Egy elszámított politikai gyilkosság

1924. június 10-én egy fasiztrákiból álló csoport tagjai a nyílt utcán erőszakkal betuszkolták az olasz szocialista párt vezetőjét, Matteotit egy béreit autóba. Az eredeti szándékuk az volt, hogy Matteotit külföldre szöktetik, s ott végznek vele, azt a látszatot kelteve, hogy bosszúra éhes külföldi, emigráns fasiztrák ölték meg. Valójában az olaszok a gyilkosságokra, melyeket Svájcban és Franciaországban állíttak szocialisták követtek el fasiztrák ellen. Az események azonban másképp alakultak, ugyanis a kocsiiban dulakodni kezdtek az utasok, s ennek során Matteotit megölték. Ezt követően órák hosszat bolyongtak a holttesttel a környéken, végül pedig hevenyészett módon elföldelték. A képviselő földi maradványait csak hónapokkal később találták meg Rómától mintegy húsz kilométerre, egy szénégető gödörben. (Ormos Mária: Mussolini Kossuth K. 1987 194-198.o.)

50. hét: A vé(le)lten golyók

1934-ben a francia diplomácia igyekezett biztosítani Európában korábban betöltött meghatározó szerepét. Az egyre erőteljesebbé váló német külpolitikával szemben a francia külügyminiszter, Barthou a Balkán-paktumhoz igazodva a jugoszláv-olasz viszonyt szeretete volna rendezni. 1934. október 9-én a Marsaille-be érkező Sándor jugoszláv királyt fogadta Barthou, amikor horvátellenes lépései miatt a horvát szeparatista-fasizista szervezet, az Usztasa egyik tagja merényletet követett el a jugoszláv király ellen. A merénylő megölte a városban nyitott kocsiiban áthaladni szándékozó uralkodót, ez pánikot okozott, s a francia haderők egyike össze-vissza lövöldözött, s halálos sebet ejtett a francia külügyminiszteren. Barthou halála után nem akadt olyan politikus, aki folytatta volna a keleti Locarno elképzelés megvalósításáért folytatott diplomáciai csatározást. (Ormos Mária - Majoros István: Európa a nemzetközi küzdőterén Ostris K. Bp. 1998, 364-365.o.)

35. hét: Hitler és Winnetou

1912. március 22-én Adolf Hitler kölcsöncipőben elindult, hogy meghallgassa kedvenc írója, - a pacifista - Karl May előadását. A May-kultusz mely nyomot hagyott Hitlerben, mert még a birodalmi kancellár korában is szánt arra időt, hogy elolvassa Karl May összes műveit - ez a német kiadásban 60 kötetet tett ki. Sőt 1943-ban a papírhiány ellenére is utasítást adott ki, hogy 300 ezer példányban nyomtassák ki a Winnetou-t, s juttassák el a katonáknak tábori olvasmány gyanánt. Hitler annyira átérezte - az egyébként nem "árja származású" - Winnetou sorsát, hogy Albert Speer egyenesen azt javasolta a történetészeknek, hogy amikor Hitler hadvezérei vonatkozású tevékenységét vizsgálják, akkor ne feledkezzenek meg K. May hatásáról sem. (B. Hamann: Bécs és Hitler, Európa K. Bp. 2000)

14. hét: A világháború

A Szovjetunió a két világháború között azért nem volt jelen Európában, mert sokáig a Kominternre alapozott világháborúban bíztak, valamint Sztálin a hatalomra jérése után belső ügyekkel volt elfoglalva. Sztálin olyannyira bízott az európai szocializmus eszméjében, hogy 1933-ban megöltötte a német kommunistáknak, hogy összefogjanak a

1845-ben Görgey Artúr kilépett a császári királyi katonai szolgálatból, s beiratkozott a prágai egyetemre, ahol a jeles vegyészprofesszor, Josef Redtenbacher tanítványa lett. Az első évben eladott lovának és egyenruhájának árából tartotta fenn magát. Miután pénze elfogyott, fűtetlen szobában lakott, s gyakran éhezett is. A professzor ígéretes tanítványának szállást és ösztöndíjat biztosított, sőt a lengyeli egyetem tanársegédi állását is Görgeynek szánta. 1847 nyarán azonban nagynénje kérésére az ígéretes tehetség inkább az elhunyt nagybátyja toporai birtokának kezelését vállalta el. Itt fejezte be vegyészeti szakdolgozatát is "A kókuszdióolaj szilárd és folyékony zsírsavai" címmel, melyről 1870-ben a így írt egy szakavatott bíráló: „Kezdő léte rejtka nyugalommal, világossággal és íréloképességgel ír egy olyan nehéz témáról, amelynek vizsgálata során sok neves vegyész tévedésbe esett; szilárd meggyőződésem, hogy Görgey képességei alapján korának egyik legkiválóbb kémikusa lehetett volna.” (Görgey Artúr: Életem és működésem I. Európa K. Bp., 1988 17-20. o.)

40. hét: A bresciai hiéna

Szinte közhelelt, hogy Haynau Itáliában elkövetett kegyetlenkedései miatt érdemelte ki a "bresciai hiéna" nevet. De mi történt valójában, mit is takar ez a kegyetlenkedés? 1849 elején Itáliában a bécsi forradalom (1848. október 6.) hatására újabb felkelések robbantak ki. Áprilisban Bresciában is Habsburg-ellenes megmozdulásra került sor, amit a császári hadsereg fegyveresen kívánt letörni. Haynau a II. tartalék hadtest parancsnokaként példát kívánt szüntetni, s a felkelésben résztvevő férfiak egy részét bírói végzés nélkül végeztette ki, illetve a forradalmár nőket nyilvánosan megvesszőztette. Ezek között a nők között voltak nemesi származásúak is. Egyes híradások szerint Haynau azért alkalmazott ilyen súlyos büntetést, mert az történt, hogy a nők a bresciai kórházban a sebesült osztrák katonák ágyához vezették az itáliai felkelőket, akik ezen katonák torkát elvették. (Forrás: Deak István: Kossuth Lajos és a magyarok 1848-49-ben Gondolat, 1983, 316.o.)

24. hét: Egy 136 évvel ezelőtti koronázás bonyodalmai

136 évvel ezelőtt koronázták királlyá Magyarországon az addig törvénytelennek tekintett uralkodót, Ferenc Józsefet, illetve feleségét, Erzsébet királynét. A középkori ceremóniákra emlékeztető külsőségek mögött nagyon összetett politikai csatározások rejlettek. Hogy ki kényes Ferenc József fejére a koronát, vagy hogy ki kapott meghívót, s ki nem - ez mind a fejméret. A korona belső kerülete 65 cm. volt, míg a király fejének kerülete csak 56 cm. Ezért ki kellett bélelni a koronát, amit egy kalapos mester, Pörfi Ferenc vállalt el, s parafával és szatyvával töltötte ki a hiányt, így a koronát már stabilan Ferenc József fejére helyezhette a miniszterelnök - Andrássy Gyula - és az esztergomi érsek. A zenei háttérrel Liszt Ferenc koronázási miséje nyújtotta. Voltak, akik tiltakozásképp nem jelentek meg az ünnepi eseményen, közéjük tartozott a kiegyezés vezéralakja, Deák Ferenc is. (Forrás: Gerő András: Ferenc József, a magyarok királlya, Novotrade Rt. 1988)

47. hét: Hogyan halt meg Gavriló Princip?

Azt mindannyian jól tudjuk, hogy Ferenc Ferdinánd trónörökös és felesége életét 1914. június 28-án Gavriló Princip oltotta ki a hírhedté vált szerbjevi merénylet során. Am kevesebben tudják, hogy végül is mi lett a merénylő sorsa a gyilkosságot követően. 1914. október 28-án 20 évi súlyos börtönbüntetést szabtak ki rá, amit azzal súlyosbítottak, hogy minden hónapban egy böjtnapot kellett tartania, s minden év június 28-án sötétzárkába zárták, hogy ne felejtse el azt a bizonyos napot. Halálra kiskortúsága miatt nem ítélték, így hátralévő életét egy

szociáldemokratákkal Hitler ellen. (Barta Róbert: A hidegháború első szakasza in: Kijó, 1993 149. o.)

4. hét: A miniszterelnök-apa

"1923-ban Bethlen István aktív miniszterelnök fiát kicsapták, ez egy szertartás volt: Behívják az apát, odaállítotják az igazgató elé, ott ült a tanári kar, és az igazgató megkérdezte:

- Hogy hívják Önt?

- Bethlen István.

- Foglalkozása?

- Magyar királyi miniszterelnök.

Tessék akkor tudomásul venni, hogy tegnap a tanári kar fegyelmi ülésén a fiát eltanácsolták az iskolából. Hát hol lehet ma ilyenet megszínálni? És erre Bethlen István az unokaöccseit odairatta, mert azt mondta, hogy ez egy jó iskola." (Hálmos Ferenc: Mi a baj, tanár úr? Közmosz könyvek, Bp. 1989, 11-12. o.)